

"Kentering" is niet minder groot opgezet. Twintig rubrieken worden in het prospectus aangekondigd en vaste medewerkers, onder wie ook bekende auteurs, zijn genoemd. En het is stellig niet een onzeker geluid, dat als thema wordt aangegeven: "Tegenover de daffe ingezonkenheid van het pessimisme dezer eeuw, waarmee ook helaas vele onzer jonge menschen dreigen geïnfecteerd te worden, willen wij stellen het Christelijk optimisme van het geloof. In het kenterend getij dezer dagen zij de koers gericht naar 't vaste kustlicht der eenwigheid". De Redactie formuleert hier een welomlijnd, maar tegelijk bindend beginsel, welks naleving zeer hooge eischen stellen zal.

In het eerste nummer, dat bereids verscheen, vinden we, naast verzen van Van Suytsteyn, een novelle van Schrijver, overzichten van rondom en veraf, een voortreffelijke meditatie van Ds Schilder, een artikel over Albrecht Dürer's kunst, een beschouwing over het werk van Dr Jos de Cock, boekbespreking, causerie enz. Rijke variatie alweer en veelzins interessante lectuur eveneens. Alleen, de laatste, de causerie, staat niet op het peil van den overigen inhoud. Het genre is mooi, maar moeilijk en vordert journalistieke flair en vaardigheid, wil het voldoening geven. En het publiek, dat dit tijdschrift bereiken wil, is zeker niet het minst kritisch! Overigens is dit eerste nummer goed geslaagd.

Ziehier dan een overzicht van de verschillende periodieken, die voor het christelijk publiek zijn bestemd. Met de tijdschriften, die we reeds ontvingen en in ons blad werden aangekondigd, geven ze lectuur in overvloed en laten ruime keus. Die kens beïnvloeden willen en, we zeiden het al, kunnen we niet. Men leze en oordeele zelf, en raadplege voorts de inhoudsopgaven, die we voortaan regelmatig hopen te geven.

Of er blijvende plaats is onder ons voor zooveel tijdschriften?

De tijd zal het leeren. Er is veel belangstelling en elk van deze periodieken vraagt daarvan iets op haar eigen wijze, en streeft er naar, het beste te geven, dat ze geven kan. Dat kunnen we in ieder geval constateren. En dat is op zichzelf verblijdend.

C. T.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Duitschland. „Die Reformirte Kirchen-zeitung" wordt bijzonder goed geredigeerd. Dit blad kan ik niet genoeg ter lezing aanbevelen. Op enkele artikelen uit den laatsten tijd wil ik de aandacht vestigen. De bijdragen van geschiedkundig karakter zijn in het bijzonder aller aandacht waard. Dr Ernst Gelderblom, lange jaren predikant bij de Duitse Gereformeerde Kerk van Petersburg, doch door het optreden der Sovjet-regering noodzaak zij heerlijk werk op te geven in Rusland, is nu predikant in Riga. Van zijn hand zijn de belangrijke artikelen onder het hoofd: Beelden uit de Gereformeerde Kerk in het Oosten. Wij weten zoo weinig van de gereformeerden uit dat groote land, en niemand kan beter op de hoogte zijn dan Dr Gelderblom; hij is een getrouw gids en een geloofwaardig geschiedschrijver. Zijn laatste artikelen schrijven de korte geschiedenis van de Fransche, de Nederlandsche en de Duitse Gereformeerde gemeenten in Petersburg. Hij noemt in het artikel over de vroeger zoo rijke Nederlandsche gemeente nog de namen van Ds Fr. Pantekoek en Dr H. P. Schim van der Loef. Door de verschrikkelijk droeve toestand, die in de laatste jaren heerschen in het eenmaal zoo heerlijke Petersburg aan de Nawa, zijn de Fransche en Nederlandsche gemeenten op een paar leden na tot nul gereduceerd. Of het de regeringen van die landen gelukken zal en bij name aan de onze, om de rijke bezittingen dier gemeenten te bewaren en te vrijwaren tegen de roofzucht der bolsjewieken zal nog de groote vraag zijn. In een zeer breed artikel over de Duitse gemeente, waarvan Dr Gelderblom jaren lang, na het heengaan van Dr Dalton, de herder en ziel was, beschrijft hij de eens zoo krachtige gemeente en getuigt van haar lijden door de geweldenarijen van de tegenwoordige bewindhebbers. Telkens weer wordt van de zijde der communisten met groote vrijmoedigheid ontkend wat alzoo van hun geweldadigheden in de groote pers wordt vermeld; men leze eens dit artikel van Dr Gelderblom en late zich niet misleiden door de driestheid waarmee de communisten beweren, dat deze en dergelijke geruchten niet op waarheid rusten. Van de Duitse Gereformeerde Gemeente zijn nog vrij veel leden overig gebleven, doch zij zijn zonder eigen herder.

De Sovjet-regering heeft toegestaan, dat te Moskou de eerste Generale Synode van de evangelische Luthersche Kerk is gehouden. Het verluidt, dat de regering niet ongaarne ziet, dat het protestantisme sterker wordt ten koste der Grieksch-Katholieke Kerk.

Dezelfde regering heeft het drankverbod weer opgeheven, misschien wel uit financiële overwegingen. Zuiver Real-politiek!

De Jeugd-beweging vraagt in den laatsten tijd ook in Duitschland ernstig de aandacht van den gereformeerden bond. Twee belangrijke artikelen komen omtrent haar in de kolommen voor van de laatste nummers van zijn blad.

Eene recensie over Dr W. Kolffhaus' boek over Kuiper is vol van warme sympathie en geeft bondig den inhoud daarvan weer. In een daarop volgend nummer komt 'n zeer welwillend stuk voor van A. Lauffs uit Barmen, dat een weinig anders staat tegenover Kolffhaus' werk dan de eerstgenoemde recensie. Toch is zijn inhoud hoogst interessant en draagt ten titel: zur freundliche Auseinandersetzung mit D. Wilhelm Kolffhaus. Het herinnert aan de figuur van de Savornin Lohman, aan de Christelijke Gereformeerde Kerk en aan de positie der Nederlandsch Hervormde Kerk. Lauffs is meer een man voor de eenheidsbeweging. Dr Kolffhaus staat ons veel nader!

H. Klugkist Hesse is een groot kenner van de geschiedenis der Gereformeerde Kerken, dat blijkt ook nu weer uit het laatste nummer der „Zeitung". Wat hij mededeelt onder den titel: unbekanntes zu Caspar Olevianus is bijzonder merkwaardig. Zou een van onze studenten geen lust gevoelen om tot onderwerp eener historische-dogmatische dissertatie te kiezen: Henricus Ailing? Dan zou hij gewis goeden steun kunnen vinden bij H. Klugkist Hesse!

Door een vriendelijk schrijven van een student der Vrije, dien ik persoonlijk nog niet de eer had te ontmoeten, maar dien ik gaarne onder mijn vrienden zou tellen, weet ik iets meer te vertellen van den sympathieken schrijver Ds Alfred de Quervain, over wien ik een vorige maal schreef. Genoemde predikant wordt door een man uit Göttingen, tot oordeelen bevoegd, geacht een man te zijn van zeer vele gaven, en zeer geschikt voor 'n groote stadsgemeente. Hij behoort tot de geestverwanten van Prof. Barth te Göttingen.

Duitsche vrienden zouden hem gaarne een uitnemende „stelle" als Duitse predikant in ons land gunnen. Mijn onbekende vriend echter, en ook hierin stem ik weer volkomen met hem overeen, wil hem liever voor Duitschland bewaren. Heeft de Commissie, die op zoek wil uitgaan naar gereformeerde groepen, hem al gevonden? Zich al met hem in contact gesteld? Al nader informaties ingewonnen? Moet hij niet gesteund worden? Ik heb redenen te gelooven dat dit noodig is! Misschien kan het Comité-Colijn ook hierin het zijne doen. Ik dank mijn jeugdigen broeder voor zijn informaties!

Czecho-Slovakije. Deze nieuwe republiek is het enfant cheri van de entente. Of zij dit verdient zal nog moeten blijken. De bevolking is overwegend Roomsche. Rome staat tegenover de andere kerkgemeenschappen, met inbegrip van het millioen dat bij de volkstelling van 1921 verklaarde nergens toe te behooren, als zes tot een. Toch heeft Rome in geen enkel land zoo'n geweldigen schok gekregen als in dezen nieuwen staat. Ongeveer achthonderdduizend hebben een nieuwe Czecho-Slovakische Kerk gevormd; zij verwerpt het gezag van Rome, maar heeft nog niet eenig nader contact gezocht met een der bestaande „evangelische" Kerken. De Gereformeerde Kerk der Czechische Broederen heeft haar ledental in korten tijd met één derde zien vermeerderen. Dit stelt haar zware eischen. Onze vriend, Dr Zilka van Praag, is haar meest voormanstaande leider. De gereformeerden zijn door vervolging en achteruitzetting gelouderd en onder hen is een levend geloof ontwaakt en groote belangstelling in haar rijke historie. Zij oefent een invloed uit, die ver reikt buiten haar betrekkelijk klein getal leden en geringe bezittingen.

De huidige President Thomas Masaryk, behoort tot de gereformeerden. Als jong mensch werd hij door de bestudeering van de schoone geschiedenis van de kleine Gereformeerde Kerk overtuigd, dat deze de ware vertegenwoordigster is van de Kerk van Christus in zijn vaderland. Daarop begaf hij zich tot Ds Cisar, om zich bij die Kerk aan te sluiten. Cisar waarschuwde hem, dat hij wel moest weten wat hij deed, want heel zijn verdere loopbaan zou daardoor worden gecompromiteerd. Masaryk bleef op zijn stuk staan, hij had de kosten overrekend. Later moest hij uitwijken en vertoefde onder anderen te Londen, door de regering te Weenen ter dood veroordeeld. Thans zetelt hij in het oude paleis van Hradschin in stede van de Habsburgers. Hij is een bescheiden man, waardig en eenvoudig gekleed en stelt evenzeer in godsdienstige vraagstukken belang als in die van staatkundigen aard.

(*) (†):

Belgrado. De oud-katholieke bisschop die onlangs door den oud-katholieken bisschop van Utrecht is gewijd, is erkend door de regering van Servië. Onder de studenten te Belgrado schijnt het zoo sterk uitgesproken materialisme van voor den oorlog door het lijden der laatste jaren te zijn gebroken, de grond is geploegd en wacht op het zaad, dat daarin kan worden gestrooid, door den een of anderen „evangelischen" student, die de bodemgesteldheid van Servië kent.

Weenen. Joodsche en bij name Zionistische kringen in Weenen zijn beroerd geworden door den overgang tot de Baptisten te Weenen van den eenigen zoon van den grooten Zionistischen leider, den overleden Dr Theodor Herzl, Hans Herzl. Hij is den twintigsten Juli gedoopt en overgegeven tot de Baptistische gemeente. In den laatsten tijd zijn honderden, zoo geen duizenden Joden in Weenen overgegaan tot de een of andere Christelijke Kerk.

Voor ons is het een bijzonder verkwikkend bericht uit een ver land, dat onder de buitenlandse medewerkers van het orgaan der Dr Abraham Kuypersichting „Antirevolutionaire Staatskunde" ook de naam voorkomt van Prof. Dr Bohathec, Pyrkergasse 28, Weenen.

Zurich. Voor eenigen tijd schreef ik over een gereformeerde beweging te Zurich, de stad van Zwingli, de concurrente in Zwitserland, de Duitse concurrente, van het Fransche Genève, voor de gereformeerden van dit land. Toen noemde ik niet den naam van den man, die daarvan de ziel is. Prof. T. Hoekstra schreef over deze heerlijke beweging in een van zijn vervolgartikelen in „De Bazuin", over de reis der afgevaardigden naar Hongarije, enz. Nu, ook de naam van dezen man Ds Rud. Grob, Sudtstrasse 120, Zurich, staat onder de vijf buitenlandse medewerkers van bovengenoemde periodiek.

Spanje. Den 3den September is in het gebouw van het Britsch- en Buitenlandsch Bijbelgenootschap te Londen een vergadering gehouden van het Internationaal Genootschap tot verbreiding van het Evangelie in Spanje. Dit Genootschap heeft in ons land een bureau opgericht, waarvan de Secretaris is Dr G. L. Smit, Nederlandsch Hervormd predikant te Zaltbommel, die door zijn studie (dissertatie) en reizen bijzonder op de hoogte is met de toestanden op kerkelijk gebied in Spanje. Den 10den September is in alle stilte het huwelijk van een gewezen priester, thans dominee in dienst van het Duitse Evangelisatie-werk in Spanje, kerkelijk bevestigd. Tot voor korten tijd mocht een gewezen priester niet in het huwelijk treden.

Litauen. De vervolging en onderdrukking van de Protestanten in Mamel neemt van de zijde der Roomschen steeds grooteren omvang aan.

Polen. De Protestanten en Grieksch-Orthodoxen worden in dezen nieuwen staat op de meest brutale wijze achteruitgezet en vervolgd. Verre over de honderd van hunne bedehuizen zijn aan hen ontnomen.

Roemenië. Wat de Grieksch-katholieken in Polen van de zijde der Roomschen lijden, geschiedt omgekeerd in Roemenië van de zijde der Grieksch-katholieken tegenover Roomschen, Gereformeerden, Lutherschen. Doch vooral de Gereformeerden met hun rijke kerkegoederen schijnen het te moeten ontgelden.

Groote rivieren bewegen zich in wilden stroom naar de een of andere onbekende zee. Zoo staat het met de volkeren in het Oosten en Centrum van Europa in den tegenwoordigen tijd.

Kunnen wij weten van waar zij hun oorsprong nemen en werwaarts zij gaan?

G. KEIZER.

PEIR'S-SCHOUW.

Modernisme en Humanisme.

Onder den titel: „Modernisme en Humanisme" geeft de Geref. Kerkbode voor de classis Brielle het volgende artikel van ds Schaafsma van Den Bommel:

Voor de Z. H. Predikanten-Vereeniging hield Prof. Dr K. H. Roessingh een rede over: „Het Anti-humanistisch element in de hedendaagsche Theologie".

Eerst gaf Z. Hoogel, een terugblik op den humanistischen trek in de waardeering van wereld, cultuur, het menscheijk karakter van den bijbel, en de menscheijkheid van Jezus. Hij stemt toe dat dit humanistisch element in de moderne richting hier te lande misschien wel het meest radicaal en consequent tot openbaring kwam.

Hij constateert nu verder hoe de nieuwere Duitse Theologie van verschillende zijden deze opvattingen aanvalt en ondermijnt, om dan ten slotte in het licht te stellen, hoe begripelijk deze reactiebeweging is, en de conclusie te trekken dat verwaarloozing van dit anti-humanistische element groote schade zou betekenen voor het godsdienstig leven van onzen tijd.

Deze rede van prof. Roessingh kan gelden als een teeken des tijds.

Waar hij het heeft over den invloed van Otto op al deze het modernisme critiseerende richtingen, daar komt de gedachte bij ons op, dat Otto toch weinig anders gedaan heeft dan oude bekende waarheden toe te rusten met een nieuw kleed. Het transcendentale in zijn Theologie aangeduid als het Numineuse en het Mysterium tremendum correspondeert tamelijk wel met het begrip van Sensus Divinitatis bij Kuiper.

Merkwaardig ook dat Kuiper die zooveel vroeger, en Otto die zooveel later schreef, beiden hun dogmatische uiteenzetting, a. h. w. illustreeren door verwijzing naar Vondels reizang uit den „Lucifer".

Toen L. nisme on gebied, zijn doos de ontwa

Prof. 3. Aan d. dacht w. die in l. gezocht.

Het m. kelijkheid. Kort s. weergeve. orthodox. oie, wa.

Als we d. meer geval. doxie zich. vanden. reeds eeuw. zij zelf de ke

Aangezien. Wederlooer. niet al te v. wel grooten. van dr A. Ku.

Het tw. betref d. te versta. naamste. noch m. zijn, ver. heid, di. gedachte. lichtinge. laten mo. zij geli. gē kinder.

Ook l. dit love. Geestes. geschil. Geestes. is. Met. genade. Geestes. opkomen. meer, k. Heiligen. er onde. dundelijk. ontkende.

En z. deren v. te weten. van de. ten heid. streven. In het. den te. en de. lootsste. moet op. de v o. volle d. maar zij. de H.

Als v. de Quak. stuk uit. reeds c. en daar. was zo. en in A. hoewel. Pensylv. zij er n. aankwa. ze ten. brak o. hen los. van an. boord, en and. Er is. Quakers.

Daar. Dyer g. haar ge. worden. om har. scheen. werd u. verloop. Boston. Endicot. wordt l. verleen. Island. leven. is dat. den wi. gaan. Z. wil mij. wil bli.

Van. In „De. Jonkman. e. aan onze l. met een l. „Verdieping. dagogische. logische. vr.

Pro. nantie